

BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana als països nòrdics

NÚM 37 ANY 1988

BUTLLETÍ
DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL CATALANA
ALS PAÏSOS NÒRDICS
LES QUATRE BARRES

Publicació (Tidskrift) : ISSN 0349-6120
Editor (Utgivare) : Les Quatre Barres
Humlegårdsgatan 17 2tr ög
114 46 Stockholm
Suècia
Compte Corrent Postal : 970916-3
(Postgirokonto) Stockholm
Editor responsable : Ramon Cavaller
(Ansvarig utgivare)
Cap de redacció : Ramon Bohigas
(Redaktör)
Maqueta (Lay-out) : Jordi Bota
Impressió (Tryckning) : Trycksam AB, Gävle
Subscripció anual : Països Nòrdics, 45 corones
(4 números) altres països, 55 corones
Årsprenumeration : Norden, 45 kronor
(4 nummer) andra länder, 55 kronor
Quota socis de : 95 corones (Butlletí inclòs)
Les Quatre Barres quota familiar 125 corones
Medlemsavgift föreningen : 95 kronor (med Butlletí)
Les Quatre Barres : familj 125 kronor

oooo000oooo

SUMARI 1/1988 - núm./nr 37, any XI (årgång 11)

Editorial.....	3
Correu.....	4
Notícies.....	7
Dethorey. L'únic supervivent.....	11
Poesia.....	14
Formentera från modell äldre till modell 1987.....	18
Converses Baleàriques (XIV).....	24
Retalls.....	26
Entreteniments.....	27

Portada: El Carrer del Vent, a Fornalutx (Mallorca). Dibuix del pintor nordamericà Ronald Hargrave, 1925.

EDITORIAL

10 ANYS

Hem començat el 1988 amb un temps boníssim. A Estocolm, el dia de cap d'any la temperatura va ser més alta que el dia de mig estiu, "midsommar".

Enguany, 10 anys de l'existència de "Les Quatre Barres", sembla que els deus del sol, Helios, del vent, Eolo, del mar, Poseidó, del nord, Boreas, estan de la nostra part i celebren el nostre aniversari regalantnos aquests parts metereològics excepcionals.

Que duri... / RC

PRESENCIA DE SUECIA A LA BARCELONA OLÍMPICA

El diari "Svenska Dagbladet", d'Estocolm (28/2), ha publicat una entrevista, el títol de la qual és "Sverige OS-satsar i Spanien". Això de "Spanien" no està ben dit. Hauria de dir "Katalonien", o encara millor: Barcelona, perquè els OS (Olympiska Spelen) Jocs Olímpics tenen lloc a Barcelona.

L'entrevista és amb el subsecretari d'Indústria i Comerç de Suècia, Sr. Carl-Johan Åberg, que, entre altres coses, diu que Suècia farà acte de presència a la Barcelona olímpica amb una exposició o Fira de Mostres flotant. El barco ja està fletat: la nau "Silvia Regina" de la Silja-Line. I fins i tot està elegit el lloc en el port de Barcelona on estarà amarrat: al costat mateix de la "Santa Maria". /FD

CORREU

Revistes i publicacions rebudes:

L'Opinió, Premià de Dalt, desembre 87
Boletín Cultural, núms. 72,73
Omnium Cultural, núm. 81
Mai no morirem, Angulema, núm. 126
Catalònia, núms. 5, 6, 7
Butlletí del Casal Català de Tolosa de Llenguadoc,
núm. 161
Información Cultural, núms. 54, 55, 56
Kulturtidskriften, 1988
Zarzal, Gotemburg, núm. 9
Cataluña en marcha, núm. 1
Cultura, núms. 9, 10
Flama, Toronto, núms. 11, 12
Informació, Ginebra, núm. 55
Casal Català e.V., Hannover
Cirit, Barcelona, núms. 22, 24
Com ensenyar català als adults, núm. 15
Informa, Plec 6, Perpinyà
Nostra Veu, Costa Rica, núm. 21
Butlletí Informatiu, Asuncion (Paraguai), núm. 7
Noticia Catalana, Madrid, núm. 14
El Nord, Amsterdam, núm. 1
Centre Cultural Català de Perpinyà, núm. 30
Caliu, París, núm. 74
L'Esqueix, Winterthur, núm. 21
Catalan News, Londres, núms. 19, 20
Lluita, Barcelona, núms. 57, 59, 60
València
Girona
Carta de España, núms. 362, 367, 368, 370
Euskadi Information, Baiona, núms. 52, 53
España 87, núms. 170, 172, 173

Catalunya, Toronto, núms. 119, 122, 123, 124
Ces, Caixa de Sabadell, núm. 39
La Veu d'Unió, Barcelona, núms. 177, 178
Butlletí del Centre Català a Lausana, núm. 58
Som i Serem, Amsterdam, núm. 39/40
Catalonia Today, Houston Texas, núm. 8
Pórtula, Marratxí (Mallorca), núms. 63, 64, 65, 66
El Manelic, Montevideo, núms. 6, 7
Veu de l'exili català i republicà, núms. 35, 36
Associació per a la dona efectiva, Barcelona, núm. 32
Consell Nacional de dones d'Espanya, Barcelona, núm. 5
Centre Català, Rosario Argentina, núms. 51,52,53,54,55,56
Notícies de la Generalitat, Barcelona, núms. 29, 31, 32
Boletín Informativo de los emigrantes canarios en Suecia
Sundbyberg, núm. 5
Xíperet, L'Hospitalet, núms. 88, 90, 91
Lligam, setembre; octubre
Presència Evangèlica, núms. 92, 93
Convergència, núm. 29
Orfeó Català Barcelona, núm. 103
L'Avui, diari
El País, setmanal
ABC, setmanal

Llibres:

Catalan Literary activity in 1986
Parlament de Catalunya:
L'Obra legislativa 1932-1939
Legislatura 1980-1984, dos volums

Cartes i circulars:

Emili Alvarez Moliné, Elcano 71, àtic, 08004 Barcelona
vol intercanviar segells amb els nostres socis.
Josep Pujol i Bagaria
Estudiants de l'IUT de Perpinyà
Institut de Projectió Exterior de la Cultura Catalana

Ambaixada d'Espanya
Socialstyrelsen
Informations- och Konsumentförvaltningen
Statens Invandrarverk
Robert Segura, Noruega
Cronopios
Obra Cultural, L'Alguer
Grupo Galego de Aarau, Suïssa
Centre Català de Mendoza, Argentina
Jordi Pujol
Club Català, Córdoba, Argentina
Stockholms kulturförvaltning
Mas amigos, Märsta
Casa Nostra, Winterthur
ABF
Centre Català de Lausana
Banco Popular Español
Centre Català de Guadalajara, Mèxic
Stockholms läns landsting
Club Català de Córdoba, Argentina
Cobla Ciutat de Terrassa
Agrupació Catalana de Pergamino, Argentina
Els catalans de Tándil, Argentina
Stockholms Kulturförvaltning
Robafaves, Mataró
Jordi Romaguera i Cubedo
L'associació de practicants de la psicoestètica
Lorimar, S.A., Alacant

Altres:

de la Generalitat de Catalunya calendaris del 1988
Kulturhuset, Stockholm, poster de l'exposició
Mexico - Folkets Grafik
Agenda, Fira de Barcelona
Agenda 1988, IEF

NOTICIES

Per els que tenen mala memòria, els en farem una mica:
El dia 23 d'abril tindrà lloc com cada any la festa
de Sant Jordi. Ara bé, enguany serà alguna cosa molt
especial ja que l'associació de "LES QUATRE BARRES"
celebra el dècim aniversari i pensa en motiu de la
celebració oferir-vos una festa que no oblidareu:
.. - activitats, música, sorpreses etc...

BENVINGUTS SIGUEU!

POSTDATA: "Si teniu cap idea i voleu ajudar a la prepa-
ració de la festa troqueu-nos abans del dia 10 d'abril,
ja que llavors tindrà lloc la reunió del consell per
fer els preparatius de la festa."

*

D'ESPERANÇA

Quan par l'estela en l'albor
e s'aparèllon tuit li flor
que el sol montiplic llur color
d'esperança,
mi vest alegrança
d'una douçor, confiança
que hai en la Dona, d'amor;
e adonçs deman confessor,
a tuit m'acús per pecador,
e que ell me man
que reta tot lo dan
que hai donat gran, en pecant,
a cells qui estan servidors
de la Regina de valors,
per ço que n'esper tal secors
que a null pecat
no sia obligat
puix que en sia bé confessat.

RAMON LLULL.- (Ciutat de Mallorca 1232-1316)

Aquesta és només una petita mostra de la poesia de

Ramon Llull, una part d'aquest home que va ésser tan polifacètic. Si voleu saber-ne més, veniu a la conferència sobre ...RAMON LLULL: el filòsof. El conferenciant serà Miguel Ibañez. La conferència serà en suec.

*

Us puc ben dir que la cultura catalana cada vegada és fa sentir més. Us dic aixó perque crec que molts països s'han fet el sord (per centralistes i anti cultures minoritaries) o bé tan sols tenen una manca d'informació, cosa que fa que no entenguin res quan se els parla de Catalunya o del català, ja que ells creuen que és un dialecte del castellà.

Doncs bé, aprofito per dir-vos tot aixó ja que cada vegada es troben més articles sobre el català i la cultura catalana. Fa uns dies ens va arribar una revista en suec anomenada "KLO", feta a Finlàndia, i quina sorpresa trobar un article que parlava d'un viatge a Barcelona realitzat per tres noies. L'article és un bon raonament sobre la problemàtica de les fronteres tant idiomàtiques com físiques. Es interessant llegir les diferents reaccions per part de gent d'altres països que arriben a Catalunya, mancant informació o bé defensant la nostra cultura perquè ells mateixos viuen una situació semblant. L'article es diu "Una carta des de Catalunya".

Quan dic una situació semblant em refereixo a la comparació que Jonna Kevin - responsable de l'article - fa entre els sueco-finlandesos i els catalans. Es tracta d'una comparació que parla d'orgull, d'unitat, de renaixement cultural i artístic i sobretot d'identitat, perquè l'idioma que parlem ens dona una identitat concreta i com Jonna Kevin diu "ningú no té dret a dir que jo i el meu llenguatge som decadents."

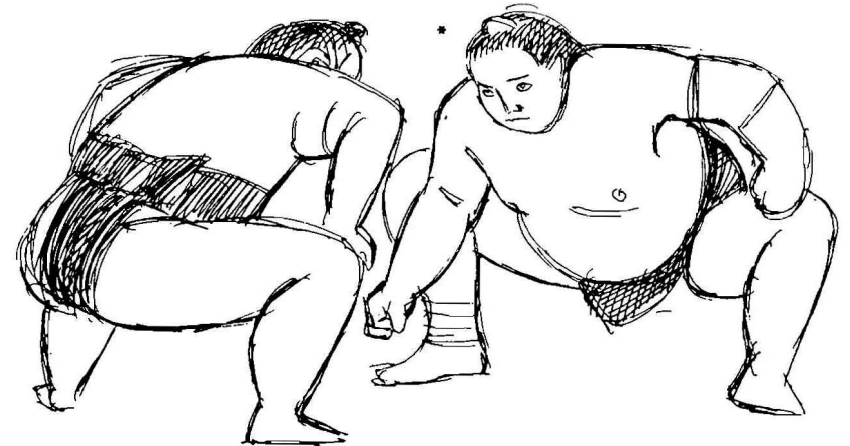
Jonna Kevin en el seu article ens ofereix també una petita mostra del renaixement o de la "Edat d'or" que Catalunya té a l'actualitat. Valerià Pujol i la seva poesia n'és una mostra. Valerià és llicenciat en filologia romànica i ha publicat tant novel·la com poesies. El seu estil és realista, radical. Tant Orwell com Huxley han influenciat aquest poeta.

Els poemes traduïts a la revista "KLO" són els anomenats: Per què tinc mal gust a la boca? i el següent:

LJUSETS FEBER HAR FLÄCKAT MÖRKRET
EN KOLTECKNING

Jag har sett den bevingade explosionens blå fågel.
Eld i sanden och ljus i strandens damm.
Ett oändligt vrål av förrymda skämt
i förädrahemmets glasskåp.
Reflekterande rösters skakande sånger
Vi har båda ställt oss på sidan om det solbelysta.
Kärlek, gatstenen är en bit tillplattad måne
och händerna är löften om slukande, krävande skrik.
Bäcken river i ärren och stiger mot gryningen.
Det dunkla fönstret öppnar vilan på vid gavel.
Låt oss gå med brinnande hjärtan, Theseus, utan ånger.
Vänntans tråd bygger vår väg.
Kärlek, vi är inte ensamma långt borta från patien.
Kärlek, vi är inte ensamma.

Övers. Jonna Kevin

Segons carta rebuda de la Generalitat de Catalunya us fem saber que s'està preparant la "Primavera Catalana" que s'organitzarà a Suècia el 1989. Hom hi preveu: Exposició Gaudí i Modernisme", exposició "Dalí i els llibres", exposició "llibre infantil", manifestacions de disseny, arquitectura, turisme, premsa, literatura, etc.....moltes coses. En aquests moments el programa no està sinó embastat. /R.PUERTO

*

Ens ha arribat una bonica placa metàl·lica sobre fusta amb el següent text:

"La Mancomunitat de la Vall de Tenes amb agraïment a la Casa Catalana "Les Quatre Barres" de Suècia amb motiu de la travessia en ciclomotor Gotemburg - la Vall de Tenes.

Vall de Tenes 30 i 31 agost 1986."

*

Nous socis:

Marta Bergström	José Toledano	Montserrat Vallvé
Ivarskärrsvägen 97	Lill Jans plan 5	Bollmoravägen 93
162 45 VÄLLINGBY	114 25 STOCKHOLM	135 46 TYRESÖ

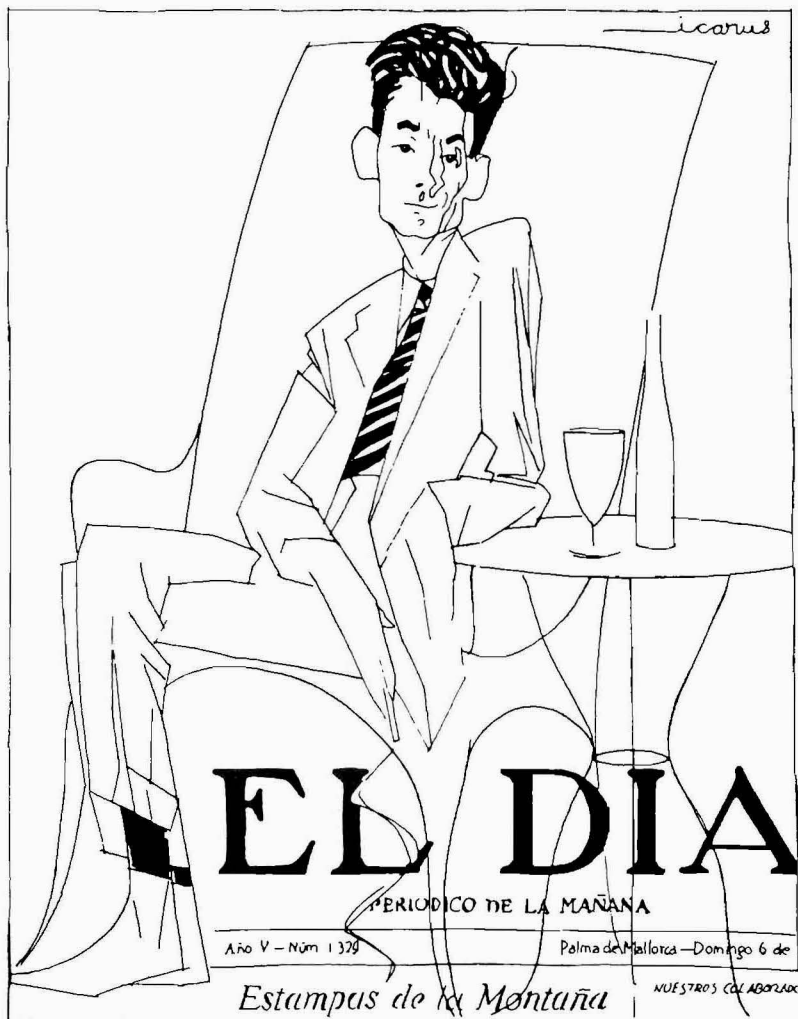
DETHOREY, L'UNIC SUPERVIVENT

Amb aquest títol s'ha publicat a PALAU REIAL, 1 - Agost 1987 / núm. 8, la revista que edita el Consell Insular de Mallorca, un article del conegut periodista Carles Meneses. En aquest article, Carles Meneses es refereix a Ernest Dethorey com a un dels integrants d'un grup que es va formar a l'entorn del jove argentí Jorge Luis Borges, que a l'any 1920 va passar una llarga temporada a Mallorca i va publicar el segon manifest del moviment ultraic. D'aquest article citem a continuació alguns dels paràgrafs.

"La guerra, no haver publicat les seves obres, com és el cas de Miquel Angel Colomar i d'Ernest Dethorey, la llarga postguerra, el radical canvi en l'enfocament de la vida, tot va conspirar perquè aquests homes desapareguessin del món literari mallorquí, tot i que n'hi havia uns quants de vius. --- Encara que Dethorey, des de Suècia on vivia des del 1929, mantengués el seu amor a la literatura i el record viu dels seus companys de generació."

"Va esser - i continua essent-ho possiblement, el que ha conservat més records generacionals, el que ha mantingut vigent la memòria d'aquest grup de joves que va elevar tant el periodisme de la seva època."

"Es indubtable que la guerra del 36 va afectar aquest espanyol, mallorquí d'adopció, que vivia a molts de quilòmetres de distància de la seva terra." --- "El seu exili voluntari i mantingut de manera rigorosa - ja que no va trepitjar terra espanyola mentre es va mantenir el règim de Franco - no li va impedir de continuar prenent el pols a Mallorca, sobretot a la Mallorca literària."

Ernest Dethorey. Caricatura d'Icarus (Ronald Hargrave). 1926.

"Si es volgués reunir l'obra periodística d'Ernest Dethorey no sols s'haurien de revisar les col·leccions de diaris mallorquins, sinó que s'haurien de recórrer les hemeroteques de la península. I, naturalment, tampoc no es podria desestimar tot el treball fet a Suècia."

L'esmentat article de Carles Meneses acaba amb aquest paràgraf:

"L'obra d'aquest integrant d'aquella generació oblidada de poetes i d'escriptors mallorquins és àmplia i està escampada per la premsa de moltes ciutats espanyoles i en la de moltes altres d'escandinaves. No és una obra estrictament literària, però indubtablement té les pinzellades que l'acosten a la literatura i, per altra banda, és una obra que recull activitat cultural a l'illa, que descriu personatges i que opina sobre fets destacats. A pesar del pas destructiu dels anys són moltes les estampes, els articles i reportatges que es salven, que no han caducat i que encara conserven prou vigor per a incorporar-se a l'actualitat."

POESIA

D'aconteixement literari hem de considerar la publicació de "Tio katalanska poeter" (Deu poetes catalans), llibre del qual en vam donar notícia en el número anterior (el 36) del nostre Butlletí. Dèiem també l'ha editat la Fabians Förlag (Editorial Fabian) de Gotemburg i que de les versions sueques dels poemes se n'han encarregat Arne Lundgren i Lluís Solanes, el que és garantia de fidelitat doncs fa dotze anys els mateixos van publicar una antologia de "La pell de Brau" (Tjurskinnet), junt amb altres poemes de Salvador Espriu.

Com diu el títol, es tracta avui de 10 poetes catalans, entre els quals no hi figura Espriu per la dita raó. Els noms dels deu poetes d'aquesta nova antologia són: Guerau de Liost (Jaume Bofill i Mates), 1878-1933); J.V. Foix (1907-1987); Pere Quart (Joan Oliver), (1899-1986); Agustí Bartra (1905-1984); Joan Vinyoli (1914); Joan Brossa (1919); Gabriel Ferrater (1922-1972); Vicent Andrés Estellés (1924); Miquel Martí i Pol (1929) i Pere Gimferrer (1945). En total el llibre conté 53 poesies.

L'antologia conté també un prefaci molt instructiu d'Arne Lundgren, sobre la llengua i literatura catalanes, i d'ell són també les notes bio-bibliogràfiques corresponents a cada un dels poetes.

En el seu article "Katalanskan - ett högst levande språk" (El català - una llengua sumament viva), que vam reproduir en la secció de Retalls del nostre Butlletí anterior, Knut Ahnlund, membre de l'Acadèmia Sueca, fa, com es pot comprovar, l'elogi d'aquesta antologia. De l'únic que es plany és que manquen els

originals en català, però comprèn que "hauria costat tant la seva edició, que tal vegada mai no s'hauria publicat".

Per a donar una prova de com podia haver estat una edició bilingüe reproduïm a continuació el text català i el corresponent suec de la poesia de Pere Quart "Corrandes d'exili".

Encara que reduït, aquesta antologia presenta un bell i instructiu panorama de la poesia catalana d'aquest segle./ ERNEST DETHOREY

CORRANDES D'EXILI

Una nit de lluna plena
tramuntàrem la carena,
lentament, sense dir re...
Si la lluna feia el ple
també el féu la nostra pena.

L'estimada m'acompanya
de pell bruna i aire greu
(com una Mare de Déu
que han trobat a la muntanya.)

Perquè ens perdoni la guerra,
que l'ensagna, que l'esguerra,
abans de passar la ratlla,
m'ajec i beso la terra
i l'acaronó amb l'espàtlla.

A Catalunya deixí
el dia de ma partida
mitja vida condormida;
l'altra meitat vingué amb mi
per no deixar-me sens vida.

Avui en terres de França
i demà més lluny potser,
no em moriré d'enyorança
ans d'enyorança viuré.

En ma terra del Vallès
tres turons fan una serra,
quatre pins un bosc espès,
cinc quarteres massa terra.
"Com el Vallès no hi ha res".

Que els pins ceneixin la cala,
l'ermita dalt del pujol;
i a la platja un tenderol
que bategui com una ala.

Una esperança desfeta,
una recança infinita.
I una pàtria tan petita
que la somio completa.

PERE QUART

STROFER I EXILEN

En natt med fullmåne
tog vi oss över de blåsiga
bergskrönen utan att säga ett ord...
Om månen var dignande stor i natten
så var vår sorg lika stor.

Min älskade klättrade vid min sida
mörk i hyn med allvarsmattad blick
(likt en Jungfru Maria
hittad uppe bland bergen.)

Må vi förlåtas detta krig
som ödelägger och lemlästar,
innan vi går över gränsen
lägger jag mig ner och kysser jorden
och smeker den med min rygg.

Dagen för mitt uppbrott
lämnade jag halva livet kvar
i Katalonien liksom bedövat.
Den andra hälften följde med mig
för att hålla mig vid liv.

Idag på Frankrikes jord,
i morgon kanske ännu längre bort.
Jag ska inte dö av hemlängtan,
hemlängtan ska hålla mig vid liv.

I min hembygd Valles
blir tre små kullar en bergskedja,
fyra pinjer bildar en skog.
fem spadttag jord en hel areal
"Som Valles finns inget på denna jord."

Där pinjerna omger viken,
ett eremitkapell uppe på kullen,
och nere på stranden en tältduk
som slår som en vinge i vinden.

Ett hopp som ligger i ruiner,
en smärta som sliter själen.
Och ett så litet fosterland
att jag famnar det helt i min dröm.

FORMENTERA FRÅN MODELL ÄLDRE TILL MODELL 1987.
av SIGURD modell -28.

Då "Les Quatre Barres" 1988 firar 10 år kan vi även fira 880 år från min namnes, den norske prins eller kung Sigurd Jerusalemfararens, besök i Spanien och på Formentera. Jag skall i år försöka fira att det är 35 år sedan mitt första besök i Spanien och i Katalonien samt 25 år sedan mitt första besök på Formentera.

På femtiotalet gick tidvis någon segelbåt oregelbundet varje vecka mellan Ibiza och, med efter vindförhållandena varierande tilläggsplats, Formentera. Stora båtar och färjor går nu titt och tätt mellan Ibiza och väl utbyggd hamn på Formentera på mindre än en timme. Från 1987 finns fungerande färjeförbindelse med Denia på fastlandet, en resa på cirka fyra timmar. Därmed är Formentera ej längre dubbelt insulärt.

På dagens Formentera finns datakonsulter, satellit-TV, gymnasieskola och ibland sjöambulans, men ännu ingen landningsbana för flygplan. Avlägsna fastigheter elförsörjs ganska ofta av solceller.

En tidigare invasion av "hippies" är i stort sett avslutad, men flera konstnärer av skilda slag är kvar.

Huvudvägarna är nu bra och förbättras ytterligare medan småvägarna ofta är dåliga. Trafik och ibland häftig nederbörd på hösten och vintern kan ge svåra skador på åtminstone gamla obelagda samt dåligt underhållna och illa dränerade vägar. Nederbörden och därmed sötvattenstillgången är däremot totalt sett knapp, ofta mycket knapp.

Molas fyr på Formentera.

En tidigare artikel om Formentera iulletinen har nämnt fiskodling på land som utvecklingsmöjlighet. En sådan anläggning synes nu bli verklighet på Formentera. Projektet är så stort att EG-medel får subventionera för vinnande av erfarenheter. Drivkraften bakom projektet blev bortmotad från en annan del av Spanien av miljöskäl. I en tidningsartikel angavs ej den tilltänkta platsen - ett mycket viktigt val. Annars är en väldigt stor del av näringslivet nu direkt eller indirekt beroende av turism, ja till alltför stor del.

Gatorna i samhällena har fått namnskyltar efter extra utdebitering och husen nummer. Jodå, språket är det rätta. Lantliga fastigheter har fått nummerskylt och benämning från en ursprunglig stamfastighet. Så arabis-

kan kanske även komma med på ett hörn ibland. Fast artiklarna är de lokala i alla fall.

Lokala anslag är nu ofta på katalansk dialekt och teater spelas av ungdomar på modersmålet. Naturen dokumenteras alltmer på eget språk, ofta i samarbete med Ibiza och inte sällan med ungdomar som drivkraft.

Legender från Ibiza och Formentera har dokumenterats. Det gamla enkla vardagslivet (slakt, bak o.s.v.) har dokumenterats i en bok med färgbilder genom främlingars försorg.

Spridning och utveckling av familjenamn har dokumenterats. Bok med foton från den tidigare delen av detta sekel kompletterad med planlösningar för och beskrivningar av äldre hus har utgivits.

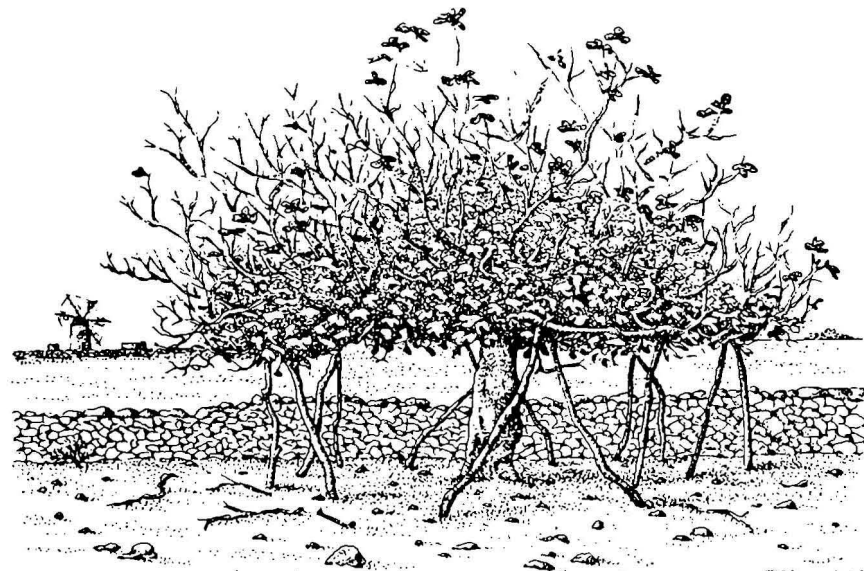
En pensionerad lärare med många år på ön har utgivit en skönlitterär bok med invävda lokala traditioner. Originalspråket har ersatts

med en spanska av sydamerikansk stil, om jag fattat saken rätt. (Det manliga befolkningsöverskottet försökte dock till en del tidigare att tjäna pengar i Sydamerika. Var lyckan god kunde man återvända och gifta sig med en ung vacker flicka på hemön. Språkligt torde den flyttningen och återflyttningen ej ha påverkat i hög grad i speciell riktning.) Sociologiska studier har gjorts av samhället i förändring och forskning om öns förändring har bedrivits vid ett universitet i Barcelona. Förhoppningsvis samlar någon familj det mesta eller kanske rentav någon myndighet är duktig.

I församlingarna tycks man orka med en fest om året med gamla traditioner; lekar, dans och sång t.ex. Fotbollen får givetvis vara med.

Flera sedan gammalt kända grottor har plundrats på droppstenar. I en nyupptäckt grotta har man ordnat belysning och tillgänglighet för turister.

Figuera - Ficonträd

I ett svårtillgängligt område upptäckte man i början av 60-talet omfattningen av grottorna. Det torde handla om en totallängd av över en kilometer, troligen c:a två kilometer. En mycket stor mängd skelett (över 500) fanns bevarade enligt en hörsägen. Det lokala intresset var ringa, en fotodokumentation kanske finns hos en privatperson i Tyskland och allt är plundrat utan undersökning. Dokumentation och skriftlig beskrivning torde ej finnas tillgänglig i Spanien. Ingången finns i anslutning till den mest sannolika platsen för prins "Jorsalafar" Sigurds och hans mäns bravader år 1108. Kanske är det platsen där många av medelhavsområdets rövade skatter förvarades för 900-1000 år sedan.

Badmöjligheterna är goda och dyra båtar ligger ofta tätt. På en del håll har nudismen segrat faktiskt, om än ej legalt.

Väldigt mycket har ändrats på ett par decennier, t.ex. sker nu val av partner för samlevnad inom en mycket större krets än förr. Mat och dryck har helt annat ursprung än förr, troligtvis har det åtminstone gett temporära återverkningar. Den internationella bacillen kommer nu raskt till Formentera. Lokalt odlad och uppskattad tobak har utrotats och ersatts med starkare droger. Omställningen måste dock få ett ganska gott betyg. Takten har väl varit minst fyra gånger snabbare än den på den svenska landsbygden och i mindre svenska samhällen. På den genuina svenska landsbygden var förändringstakten ganska låg på 1700- och 1800-talen, kanske bortsett från skiften och järnvägsbyggen på en del håll. I vissa delar var det väl så med förändringstakten också på Formentera, även om en återbefolkning då skedde där.

Panorama de Formentera des de la Mola: a l'horitzó Eivissa.

Piratverksamhet, huvudsakligen söderifrån, gjorde det svårt att leva permanent på Formentera under ett par århundraden. De som möjligen stod ut hade nog flera skäl att ej dokumentera sig.

Grottor kunde ju ha varit boplatser i ganska sen tid under hemsökelse. Fiskare, sjöfarare och överskeppade tillfälliga boskapsskötare måste dock rimligen ha upptäckt en större bosättning och lämnat spår i Ibizas gamla handlingar. Jag drar slutsatsen att en kartläggning av en mycket gammal och speciell bosättning (rövarkula?) på Formentera omöjliggjorts för mindre än trettio år sedan. Tänk om lämningarna daterade sig före arabernas och berbernas tid, i så fall troligen före romarnas tid.

OVE BERGFELDT

CONVERSES BALEARIQUES (XIV)

Un dels tres programes de Ràdio Suècia retransmet programes en lapó, fins i tot retransmeten partits de futbol en aquesta llengua.

Els danesos miren de retornar als inuites (esquimals) la pròpia identitat mitjançant ràdio, discos, escoles, etc.

Esperem que altres segueixin l'exemple.

Bep - Es increïble.

Aina - Què?

Bep - Mira què diu el diari.

Aina - Què diu?

Bep - Que al 1992, a fi de celebrar l'arribada dels castellans a Amèrica es restauraran les llengües americanes que encara queden.

Aina - Però és difícilíssim.

Bep - Si, però és factible, diuen que crearan una comissió que durant cinc anys estudiarà la situació del quètxua, guaraní, maputxe, maia, misquito etc. Això ho faran conjuntament els estats americans i seran ajudats pels vells països colonitzadors com Gran Bretanya, Castella, etc. Aquesta comissió determinarà quines són les llengües estandaritzables. Tot suposarà un gran treball per als lingüistes i una presa de consciència dels pobles americans que hauran de participar en el projecte.

Aina - Però això resultarà caríssim.

Bep - Es clar, però diuen que serà una forma de retornar la riquesa, una petita part, només, robada durant cinc segles.

Aina - O sigui, que a l'any 2000 si anem a Amèrica podrem sentir a les televisions i ràdios de

Dallas, Mèxic, Lima, Managua ... les llengües americanes.

Bep - Així ho tenen planificat.

Aina - Quin gest més generós i quin bé per a la humanitat de recuperar les llengües (cada llengua és una experiència) que semblaven condemnades a la desaparició brutal.

De qui ha estat la idea, d'en Felipe González, de na Thatcher o d'en Reagan?

Bep - Crec que de tots tres.

RAMON CAVALLER

EL PAÍS DE MÉS ENLLÀ

Maria Gripe. Col. Gran angular, 7. Ed. Cruïlla, Barcelona, 1986.

Maria Gripe és una autora que pot arribar fàcilment al públic català ja que disposem de mitja dotzena de traduccions d'obres seves, cosa bastant comprensible si tenim en compte que és Premi Andersen, un dels més prestigiosos de la literatura per a infants i joves.

El país de més enllà és una novel·la dividida en dues parts molt clares. La primera és la història del descobriment d'un país fantàstic narrada en forma de conte/faula: hi ha animals que parlen, princeses boníssimes, canvis de personatge a través d'un intercanvi de vestits, etc. En definitiva és la «Història del PAÍS DE MÉS ENLLÀ tal com me la van explicar quan jo era petita» (p. 5), per dir-ho en paraules de l'autora.

La segona part no es pot definir només amb el que en diu l'autora a la introducció: «Història del PAÍS DE MÉS ENLLÀ tal com me la van explicar quan vaig voler-ne saber quelcom més» (p. 35); perquè aquest «quelcom més» inclou un munt de coses que cal llegir per copsar-ne tot el sentit: un munt de coses que M. Gripe troba en el fons d'aquesta bella història però que, ens ve a dir, poden ser a tots els contes i faules populars.

La segona part, doncs, és una recreació del conte amb ulls d'adult, amb una anàlisi dels diversos elements que es conten als infants una mica de passada: denúncies (hipocresia, burocràcia, pena de mort...), discussions filosòfiques (real-irreal, vida-mort...), etc. Hi ha, però, un ensenyament bàsic que domina tota l'obra i que, en el fons, l'origina. El podem resumir en el dubte com a element creador (ps. 24 i 110, per exemple), en la necessitat de questionar-se les coses aparentment més segures (p. 74), de relativitzar-ho tot (p. 115), perquè totes les solucions, tots els camins són en un mateix. És tan cert que tot és al nostre interior que fins i tot hi és el PAÍS DE MÉS ENLLÀ (p. 125), com acaben per descobrir els protagonistes. Després d'unes aventures, d'unes descripcions i d'uns diàlegs plens d'encants i de sentits amagats, és clar; de vegades potser massa amagats i tot, sobretot per a joves de tretze o catorze anys, a partir dels quals es recomana la col·lecció «Gran angular»

Pere Martí i Bertran

Escola Catalana
núm 241.

Katalansk projektion

1970 UTKOM i Barcelona en antologi som gång på gång vände upp och ned på den spanska poesiscenen: "Nueve novisimos". Häpna kritiker fick vänja sig vid lärda och långa dikter med referenser till film och klassisk kultur, modernistiska collage och senromantiska elegier om vartannat. Alldeles oförberedd var man emellertid inte. Den av de nio poeter som mer än någon annan drev fram den här strömkäntringen i spansk dikt hade debuterat redan 1963, 18 år gammal: katalanen **Pere Gimferrer**. Sedan dess har han hunnit med ytterligare ett tiotal samlingar, numera på modersmålet katalanska, och en diger bunt essäer om litteratur och konst som för ett par år sedan gav honom inträdesbiljett till Spanska akademien.

Som dess yngste medlem är Gimferrer på Stockholmsbesök för att hylla den svenska modernismens älderman Artur Lundkvist. I förrgår föreläste han på universitetet i Frescati om "Borges litterära öde", lärt och försynt och med blicken nitad i manuskriptet.

Personen Borges var en projektion eller skapelse av Borges texter, fick vi veta. Men gäller inte det alla som skriver? Väl hemma slog jag upp Gimferrers egna 60-talssamlingar: "Jag grät, lutad mot balkongen/som i en dålig romantisk dikt", "alla min ungdoms skuggor, i en vanlig poetisk figuraton."

Svenska läsare rekommenderas varmt den nytorkna antologin **Tio katalanska poeter** (Fabians) med ett vackert smakprov på de texter som projicerat föreläsaren ute på Frescati.

ANDERS CULLHED

KULTURHuset Tel 08/7000 100

JOAKIM SVENHEDEN violin
NICOLAS ZIDAROV viola
ÅSA ÅKERBERG cello

I dag kl 12.15 Hör salen
Lunchmusik av H Rosenbergs och L v Beethoven
Fri entré

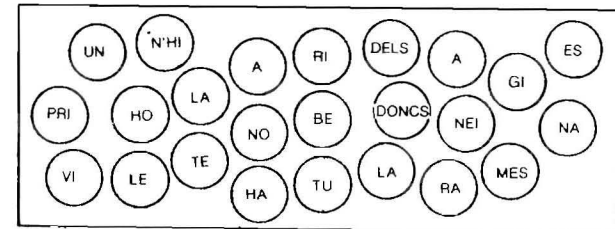
KATALANSK LYRIKKVÄLL
I dag kl 17.30 Hör salen **OBS!** Tiden
Medverkande: poeterna Pere Gimferrer och Jordi Sarsanedas (tolkas till svenska). Kulturskrubben-ten Kjell A Johansson. Poeten och översättaren Lasse Söderberg. Gitarristen Börje Sandquist. Samarr med Katalanska Kulturrådet
Servering
Fri entré

DAGENS NYHETER 23-25/2/1988.

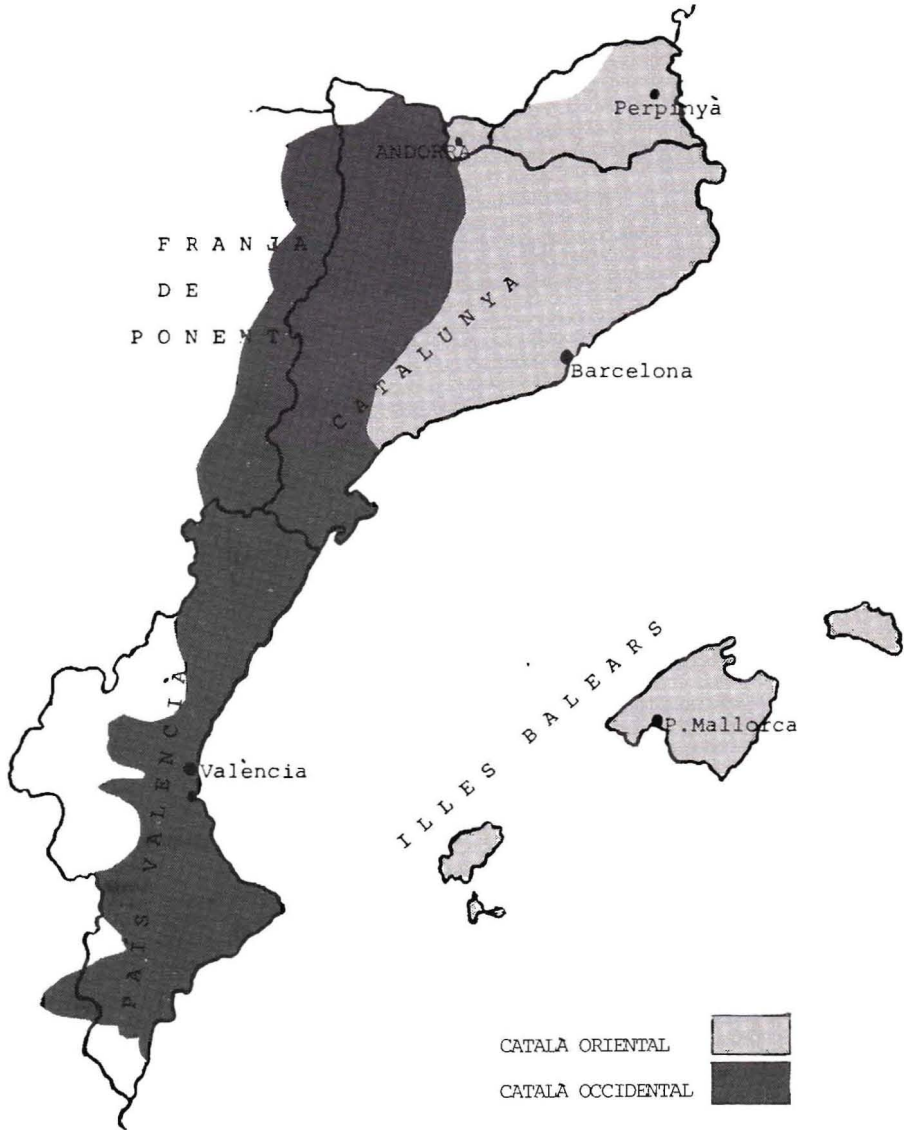
Redacteu la sentència TORTADÈS

Amb les sil·labes que hi ha a les rodones i les pistes de la dreta podreu recompondre una sentència de Sigismund von Radecki. Poseu cada sil·laba a la casella corresponent tenint en compte que les línies gruixudes indiquen separació de paraula i que cada sil·laba pot formar part de més d'una pista.

1	2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23	24

1. Les sil·labes núm. 6 i núm. 17 són iguals.
2. Amb la núm. 1 i la núm. 15 surten monjos tibetans.
3. Unint la sil·laba núm. 2 amb la núm. 19 resulta allò que embolica el membre nafrat.
4. La núm. 2 i la núm. 21 formen el nom d'un arc romà.
5. Els rius gallecs moren allà on es troben les sil·labes núm. 5 i núm. 7.
6. Amb la 6, la 5 i la 17 fareu una raca indoeuropea.
7. Les sil·labes núm. 1 i núm. 18 són iguals.
8. Amb la núm. 7, la núm. 4 i la núm. 18 es forma un monolit destinat a una inscripció.
9. Allò amb què s'unta es pot obtenir arreplegant les sil·labes núm. 8, núm. 20 i núm. 21.
10. Amb la 9 i la 15 es fan les sumes pagades pels assegurats.
11. La núm. 10 i la núm. 1 constitueixen una població.
12. Amb les sil·labes núm. 11 i núm. 19 surt un riu confinat a Sibèria.
13. Déu-vos guard, amb la núm. 14 i la núm. 18.
14. Amb la núm. 24 i la núm. 12 formulareu una forma del verb haver.

PAÏSOS CATALANS
 KATALANSKA LÄNDER

L'Alguer

SARDENYA